Verslag IMVO-conferentie 23 januari 2023

Algemeen

Op 23 januari jl. vond een *high level* conferentie plaats over nationale en Europese wetgeving op het gebied van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO), in Beeld en Geluid te Den Haag. Gastvrouw was de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Liesje Schreinemacher. De conferentie, getiteld '*A new era for doing business: an exchange on mandatory due diligence*', had als doel kennisuitwisseling te bevorderen over de uitdagingen en kansen met betrekking tot IMVO-wetgeving op zowel nationaal als Europees niveau.

De conferentie werd geopend door de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Vervolgens was er een kort interview met de voorzitter van VNO-NCW, Ingrid Thijssen, en werd er gediscussieerd in twee panels. Aan het eerste panel namen onder meer Eurocommissaris Reynders en Europarlementariër Lara Wolters deel. Er was eveneens vertegenwoordiging vanuit Duitsland, Luxemburg en het VK. In het tweede panel namen de Tweede Kamerleden Van der Graaf (CU) en Klink (VVD) zitting. Daarnaast waren er vertegenwoordigers van Nederlandse bedrijven, de Confederatie voor Europese Vakbonden (ETUC), Ondernemend Nederland, en het maatschappelijk middenveld.[1] De conferentie werd bijgewoond door meer dan 180 deelnemers en 130 digitale toeschouwers uit het bedrijfsleven, vakbonden, maatschappelijke organisaties en de academische wereld. De timing van de conferentie was goed, aldus deelnemers; het onderwerp is actueel en het was voor het eerst dat alle stakeholders nationaal en internationaal op deze manier bijeen waren om over IMVO wetgeving met elkaar van gedachten te wisselen.

IMVO wetgeving

Tijdens de conferentie werd breed onderschreven dat wetgeving nodig is om meer bedrijven te stimuleren tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. Volgens veel deelnemers is IMVO urgent om misstanden in de keten te adresseren, in het belang van mens en milieu. Ook de Europese Commissie benadrukte die noodzaak. Daarbij werd opgemerkt dat wetgeving effectief en duidelijk moet zijn, zodat de regels voor bedrijven uitvoerbaar zijn. Sommige deelnemers pleitten specifiek voor wetgeving op EU-niveau en maakten zich zorgen over parallelle onderhandelingen op meerdere niveaus (nationaal en in de EU). Gevreesd werd voor een lappendeken van verschillende wetten en regels in de 27 lidstaten, wat maatregelen onuitvoerbaar zou maken en het gelijke speelveld zou verstoren. Andere deelnemers lieten een ander geluid horen. Zij pleitten juist voor nationale wetgeving, omdat deze de EU-wetgeving zou kunnen aanjagen en het ambitieniveau zou kunnen opkrikken. Ook waren sommigen van mening dat het proces om tot EU-wetgeving te komen te lang duurt.

In de discussie met de ons omringende landen werd gesproken over de nationale wetgeving die in enkele van deze landen geldt. In het VK betrof dit *The Modern Slavery Act*, die sinds 2015 van kracht is. In Duitsland geldt sinds 1 januari van dit jaar het *Lieferkettengesetz*. Er is in Duitsland lang gediscussieerd over wetgeving, waarbij de meningen over nut en noodzaak van een wet uiteenliepen.

Elementen in de discussie over wetgeving

In beide panels werd gediscussieerd over verschillende aspecten van IMVO-wetgeving. Dat gebeurde veelal op basis van de actuele stand van zaken in de EU, waar de Raad in december een standpunt bepaalde over het Commissievoorstel, waarover nu volop wordt gediscussieerd in het

[1] Panel 1 : Eurocommissaris Reynders, Europarlementariër Wolters, Directeur-Generaal Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid Duitsland Dr. Carsten Stender, Mensenrechtenambassadeur Luxemburg Anne Goedert en Ambassadeur Verenigd Koninkrijk in Nederland Joanna Roper.
Panel 2: Tweede Kamerleden Van der Graaf (CU) en Klink (VVD), CEO ABN Amro Robert Swaak, CEO Benelux Signify Hellen van der Plas-van Hoek, CEO Arte Groep B.V. Niels van den Beucken, Voorzitter ONL Hans Biesheuvel, Confederaal Secretaris ETUC Isabelle Schömann en Oxfam Novib Directeur Michiel Servaes.

Europees Parlement. Tweede Kamerlid Van der Graaf legde desgevraagd uit wat de belangrijkste kenmerken zijn van het initiatiefwetsvoorstel in Nederland (ondertekend door 6 partijen in de Tweede Kamer) en hoe deze kenmerken zich verhouden tot de elementen van het EU-voorstel.

Velen merkten op dat IMVO-wetgeving zodanig moet worden vormgegeven dat de wet bedrijven prikkelt om misstanden aan te pakken, en pas te vertrekken uit regio's of landen als het niet meer anders kan (*last resort*). Er werd ook op gewezen dat een dergelijke wet moet zorgen voor rechtszekerheid, zodat bedrijven weten waar ze aan toe zijn, en dat sprake moet zijn van een passende vorm van toezicht en handhaving. De Commissie lichtte desgevraagd toe dat het EU-wetsvoorstel zich richt op bestuursrechtelijk toezicht aangevuld met civiele aansprakelijkheid. Over het algemeen pleitten deelnemers voor een risico-gerichte aanpak, wat wil zeggen dat bedrijven in overeenstemming met gepaste zorgvuldigheid zich richten op de belangrijkste risico's in de keten.

Ten aanzien van de reikwijdte legde de Eurocommissaris uit dat men zich had gericht op bedrijven met meer dan 500 werknemers, of meer dan 250 medewerkers in risicosectoren. Europarlementariër Lara Wolters gaf aan dat er momenteel in het Europees Parlement nog veel discussie is over de reikwijdte van de wet. Zelf pleitte zij voor een ambitieuze wet met een hoge dekkingsgraad. Door het Duitse panellid werd verhelderd dat de betreffende wet in Duitsland momenteel geldt voor bedrijven van 3.000 werknemers en meer, waarbij over een periode van een jaar een uitbreiding naar 1.000 werknemers of meer voorzien is.

Door diverse deelnemers werd aangedragen dat de wet zou moeten aansluiten bij de internationale standaarden, te weten de United Nations Guiding Principles (UNGP's) en de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Dit om het naast elkaar bestaan van verschillende normen te voorkomen. De Commissie begreep dit, maar benadrukte dat een wet iets anders is dan vrijwillige richtlijnen. Als we willen dat de wet uitvoerbaar is, moeten de open normen in regels worden vertaald op een manier die bedrijven duidelijkheid en rechtszekerheid biedt, aldus de Commissie. De Commissie legde uit dat daar in de vormgeving van de EU-Richtlijn op was gelet.

In de discussie was ook aandacht voor de bepalingen die in het EU-wetsvoorstel van toepassing zijn op de financiële sector, en voor de Raadspositie ten aanzien van deze sector. De wijze waarop de financiële sector al dan niet onder de Richtlijn voor maatschappelijk verantwoord ondernemen gaat vallen, is een groot discussiepunt. Meerdere deelnemers waren van mening dat de financiële sector onder de Europese IMVO-wet zou moeten vallen.

In het debat werd het belang van een goede samenwerking benadrukt. Enkele sprekers stelden, dat - wil beleid effectief zijn - op verschillende niveaus de samenwerking moet worden gezocht en gestimuleerd. Maatschappelijk verantwoord ondernemen moet met en door bedrijven worden gerealiseerd. De productieketens zijn erg complex; ook dan helpt een goede samenwerking en het vermogen om te leren van elkaar. In de discussie werd met enige regelmaat gesproken over het betrekken van relevante stakeholders, ook bij implementatie van de richtlijn in de lidstaten.

Gesproken werd voorts over de vraag of bedrijven vanwege IMVO-wetgeving en de daarmee gepaard gaande kosten en administratieve lasten, een land eventueel zouden verlaten en zich elders zouden vestigen. Hierover werd verschillend gedacht. Sommigen achtten dit risico reëel, andere sprekers stelden dat onderzoek dit nog niet heeft aangetoond. Het panellid voor Duitsland antwoordde desgevraagd dat de wet in Duitsland pas zo kort van kracht is dat er nog geen ervaringsgegevens zijn.

Tot slot werd benadrukt dat toegang tot herstel voor slachtoffers belangrijk is, en dat er aandacht nodig is voor de zwakkeren. Het verbeteren van de rechtstoegang voor benadeelden is daarbij nodig, brachten enkele sprekers in. Ook vroegen enkele deelnemers specifiek aandacht voor vrouwen en meisjes (genderlens) bij het uitwerken van IMVO-wetgeving.